

Vulnerability Analysis of Poultry Cooperatives: A case in Hamadan Province

HOSSEIN SHABANALI FAMI^{1*}, MAHSA MOTAGHED²

1, Professor, Department of Agricultural Development and Management,
University of Tehran, Karaj, Iran

2, PhD Scholar, Department of Agricultural Development and Management,
University of Tehran, Karaj, Iran

(Received: Jun. 22, 2021- Accepted: Sep. 12, 2021)

ABSTRACT

Agricultural cooperatives, and especially poultry cooperatives, have suffered serious damage in recent years, despite their important role in production and employment. The present study seeks to accurately identify the problems of these cooperatives and prioritize their most important harms in various fields. Therefore, the aim of this study is to analyze the vulnerability of poultry cooperatives in Hamadan province. This research was conducted adopting survey research method with an applied approach. The statistical population of the study consisted of members of the board of directors of poultry cooperatives who were studied by census. The most important data collection tool in the present study was a researcher-made questionnaire whose face- validity was confirmed by experts. To evaluate the reliability of the main scale of the questionnaire, Cronbach's alpha coefficient was calculated that the figure was 0.85 indicating reliability of the tool of study. The research findings were analyzed using SPSS₂₅ statistical software. Using factor analysis technique, vulnerability were classified into five groups. "Infrastructure damage-innovation" was explained as the most important factor by explaining 26.08% of the variance. This factor together with other injuries "economic-market injuries", "socio-cultural environmental injuries", "internal organizational injuries" and "managerial injuries" in total 63.96% of the variance explained the total vulnerability of cooperatives.

Keywords: Challenges, Poultry Cooperatives, Agricultural sector, Hamedan.

Extended ABSTRACT

Vulnerability Analysis of Poultry Cooperatives: A case in Hamadan Province

Objectives

Agricultural cooperatives, and especially poultry cooperatives, have suffered serious damage in recent years, despite their important role in production and employment. The present study seeks to accurately identify the issues and problems of these cooperatives and prioritize their most important harms in various fields. Cooperation is one of the best mechanisms to enhance people's participation in socio-economic activities and promoting sustainable employment and livelihood for vulnerable poor people in rural areas. Accordingly, the main objective of this study is to investigate the vulnerabilities of poultry cooperatives in Hamadan province in Iran.

Methods

The statistical population consisted of 54 members of the administrative board of poultry cooperatives who participated in the survey. They were taken as respondents adopting the census method. A researcher-made questionnaire was used to perform interviews. Face validity indicated this tool is valid. Cronbach alpha for reliability was equal to 0.85 indicating the main scale (vulnerability) is reliable. The data were analyzed using SPSS₂₅ software.

Results

Factor analysis categorized vulnerabilities into five classes viz., infrastructure-innovation (with 26.08 of explained variance), economic-market, socio-cultural environment, inter-organization, and managerial vulnerabilities, which accounted for 63.96 percent of the variance. The results depicted

that lack of access to market information and import policy supports by the government, lack of state monitoring of cooperative activities, lack of participation culture and collective action among cooperatives' members are the most challenges faced by cooperatives which make them vulnerable. Poultry cooperatives face, above all, "infrastructure-innovation problems." These problems are the most important challenges faced by poultry cooperatives. Some examples include "low quality of poultry and eggs produced", "lack of vaccination and health-care services and hygienic principles in the poultry housing" and "outdatedness of equipment and heating and cooling systems.

Discussion

Therefore, paying attention to the mentioned problems and trying to eliminate them is of special importance. In this regard, the government should provide facilities such as low-interest loans to producers or create places with all facilities and equipment for low-rent producers to meet all existing challenges. Improving the infrastructure needed to support poultry cooperatives and creating a platform for innovation for the private and public sectors to find new solutions is crucial. The second damage to cooperatives' progress is the "economic-market problem" that explains a significant portion of the variance. These problems include "lack of credit for cooperatives and problems related to access to them", "lack of cooperation of banks in providing facilities to cooperatives", "lack of adequate capacity" for the export of animal products "and so on. Problems related to the economic and market system are one of the most important challenges faced by agricultural cooperatives around the world. However, these cooperatives require a lot of investment in equipment and machinery. In this regard, increasing the competitiveness of cooperatives with other businesses can be a good solution. Another solution that can be useful in this regard is the insurance of cooperatives is through the Ministry of Labor, Cooperatives, and Social Welfare. This measure can reduce the risk of operating in the poultry sector and psychological security for cooperative members. Control of the black market of brokers and intermediaries by economic observers and the use of new farm-to-table platforms can also be an important solutions in this regard. The third problem is related to the "socio-cultural environment". A significant part of this structure is "not taking advantage of the participation and opinion of members in decisions." Most members do not consider the cooperative to be their assets and consider it a governmental institution that is responsible for meeting their needs. Therefore, they do not participate effectively in cooperative decisions and programs. However, a cooperative needs the full consensus of its members for growth and development. However, due to the cultural weakness of the cooperative, the main burden of decisions and activities falls on the CEO. The fourth problem is related to "internal issues" in the cooperative. Low level of literacy and inexperience of cooperative members, lack of empathy between cooperative members, weak morals and their individual and social behavior, etc. are among the harms that are classified in this category. Considering that the members of the cooperative are among its pillars and have a key role in the success of this social institution. Therefore, there should be logical rules and procedures in selecting cooperative members to prevent the entry of incompetent and inefficient people. The entry of qualified people into the cooperative can provide the ground for the growth and prosperity of this production system. Training of cooperative members in various fields such as vaccination, management of environmental factors, breeding grounds, and improving access to information and communication channels is required. It may be consistent with the suggestions made by Alipoor et al. (2012). The fifth problem according to its constituent variables is called "managerial problems". To overcome this challenge, various training courses are held annually by the Ministry of Cooperatives, Labor, and Social Welfare at the provincial level, offering courses such as technical services training, marketing, management, accounting, etc. Various cooperatives, including agricultural cooperatives active in the poultry sector, are supported and guided by state experts. Therefore, the requirement of cooperative managers during practical training courses to become familiar with the patterns of leadership and management methods will improve their performance and management skills.

تحلیل آسیب‌شناسی تعاونی‌های طیور (مورد مطالعه: استان همدان)

حسین شعبانعلی فمی^{۱*}، مهسا معتقد^۲

۱. استاد گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

۲. دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۴/۱ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۶/۲۱)

چکیده

تعاونی‌های بخش کشاورزی و به‌ویژه تعاونی‌های طیور علی‌رغم جایگاه بسیار مهمی که در تولید و اشتغال دارند در سال‌های اخیر با آسیب‌های جدی مواجه شده‌اند. تحقیق حاضر در پی شناخت دقیق مسایل و مشکلات این تعاونی‌ها و اولویت‌بندی مهم‌ترین آسیب‌های آنها در حوزه‌های مختلف بوده است. لذا، هدف مطالعه حاضر تحلیل آسیب‌های تعاونی‌های طیور در استان همدان است. این تحقیق به لحاظ هدف، کاربردی و به‌شیوه تحقیقات پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق را از اعضای هیئت‌مدیره تعاونی‌های طیور تشکیل دادند و به‌طور سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات در تحقیق حاضر، پرسشنامه محقق‌ساخته است که روایی صوری آن توسط متخصصان فن مورد تایید قرار گرفت. برای بررسی پایایی آلفای کرونباخ محاسبه شد که رقم ۰/۸۵ به دست آمد. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق به کمک نرم‌افزار آماری SPSS25 انجام شد. با بهره‌گیری از تکنیک تحلیل عاملی، آسیب‌ها در پنج گروه دسته‌بندی شدند. "آسیب‌های زیرساختی-نوآوری" با تبیین ۲۶/۰۸ درصد از واریانس، به‌عنوان مهم‌ترین عامل معرفی شد. این عامل همراه با سایر آسیب‌ها "آسیب‌های اقتصادی-بازاری"، "آسیب‌های محیط اجتماعی-فرهنگی"، "آسیب‌های درون سازمانی" و "آسیب‌های مدیریتی" در مجموع ۶۳/۹۶ درصد از واریانس-کل آسیب‌پذیری تعاونی‌ها را تبیین کردند.

واژه‌های کلیدی: چالش‌ها، شرکتهای تعاونی طیور، بخش کشاورزی، همدان.

مقدمه

نقش مهمی در تولید و اشتغال مولد دارد. بنابراین در شرایط فعلی اقتصادی ایران با مشخصه‌های بیکاری، عدم‌تحرك اقتصادی و محدودیت سرمایه‌گذاری دولت، توجه به کشاورزی از اهمیتی دو چندان برخوردار است (Khosravi Pour et al., 2011). در این راستا تعاونی‌های کشاورزی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع تولید محصولات کشاورزی، از متولیان تامین امنیت غذایی در کشور به‌شمار می‌روند (Mozaffari et al., 2015). این تعاونی‌ها می‌توانند با تهیه و فراهم

تعاونی‌ها یکی از بهترین سازوکارهای مشارکت مردمی در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شوند و اشتغال و معیشت پایدار را برای اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد روستایی ایجاد می‌کنند (Heydari, 2012). در تأمین معاش روستاییان، کشاورزی از جمله بخش‌های مهم اقتصادی است که موثر بوده و

پویایی در بخش کشاورزی، بخش تعاون و به خصوص تعاونی‌های تولید کشاورزی را می‌توان ابزار مناسبی در توسعه روستایی و ایجاد اشتغال مولد قلمداد کرد. این تعاونی‌ها در بازتوزیع منافع حاصل از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی، پایین آمدن ریسک سرمایه‌گذاری و کاهش هزینه‌های دولتی در تولید نقش موثر و منحصر به فردی ایفا می‌نمایند. رشد و توسعه تعاونی‌ها طی چند سال اخیر چشم‌گیر و قابل توجه بوده است به طوری که تعداد این تعاونیها به ۱۸۷۳ شرکت رسیده که با تعداد ۱۰۴۴۳۴ نفر عضو در زمینه توسعه کشاورزی این مرز و بوم فعالیت دارند و در زمینه‌های مختلف تولیدی، فرآوری و خدماتی فعالیت می‌نمایند. این تعاونی‌ها شامل تعاونی مرغداران، دامداران، گندم‌کاران، باغداران، زیتون-کاران، بادام‌کاران، زنبورداران، مرتعداران، کمباین‌داران، مکانیزاسیون، گل و گیاه، زعفران‌کاران، سیب‌زمینی-کاران، پسته‌کاران، چای‌کاران، نوغان‌داران، طیور و سایر تعاونی‌ها می‌باشند (Central IRNA, 2019; Organization of Rural Cooperatives of Iran, 2018). یکی از مهم‌ترین تعاونی‌های تولیدی بخش-کشاورزی، تعاونی‌های فعال در صنعت مرغداری است. صنعت طیور به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های تامین کننده مواد غذایی در سطوح داخلی و خارجی اهمیت ویژه‌ای دارد. براساس یک آمار در سراسر کشور در گرایش مرغ تخم‌گذار تعداد ۴۷۰ تعاونی تعاونی ثبت رسیده است که از این تعداد ۲۳۰ تعاونی در حالت فعال هستند و مابقی (۲۴۰ تعاونی) غیرفعال هستند. تعداد کارکنان شاغل در پرورش مرغ گوشتی ۱۶ هزار و ۵۰۰ نفر و در تعاونی‌های مرغ تخمگذار تعداد ۱۸۰۰ نفر شاغل هستند (Iran Cooperative Chamber, 2017). براساس گزارش چشم‌انداز سازمان خوارو بار کشاورزی در سال ۲۰۱۹ فائو، سرانه مصرف گوشت مرغ در جهان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۴۳/۹ کیلوگرم بوده است. بر اساس پیش‌بینی انجام‌گرفته در این گزارش بیشترین افزایش مصرف گوشت مرغ تا سال ۲۰۲۸ در کشورهای در حال توسعه رخ خواهد داد. بر اساس گزارش ۲۰۱۹ فائو، فلسطین اشغالی، آمریکا و مالزی بیشترین سرانه مصرف گوشت مرغ را در جهان

آوردن سازوکارهای لازم برای نیل به خودکفایی و خود-اتکایی در محصولات غذایی اساسی و تامین غذای مردم، نقش موثری در تحقق امنیت غذایی ایفا نمایند. تعاونی-های کشاورزی را می‌توان متشکل از کشاورزانی دانست که در یک زمینه مشترک به فعالیت می‌پردازند. یکی از مهم‌ترین اهداف این تعاونی‌ها، فراهم کردن بیشترین سود اقتصادی برای اعضای خود در فرایند تولید محصولات کشاورزی و فروش آنها است. شرکت‌های تعاونی کشاورزی علاوه بر شکوفایی اقتصادی، سبب رونق کسب و کار و ایجاد بسترهای مناسب جهت افزایش صادرات کالا و محصولات تولیدی نیز می‌شوند و از این طریق درآمدهای ارزی را افزایش می‌دهند (Savari et al., 2015). از سوی دیگر، تعاونی‌های تولید کشاورزی نوعی نظام بهره‌برداری در جهت حداکثر کردن بهره‌برداری از منابع آب و خاک کشور، آشنا ساختن اعضا با روش‌های نوین کشاورزی، استفاده صحیح از ماشین‌آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی، فراهم نمودن امکانات و تسهیلات بیشتر برای توسعه و بهبود صنایع دستی و فعالیت‌های غیر کشاورزی به شمار می‌آیند. به عبارت دیگر تعاونی‌های تولید کشاورزی نوعی نظام بهره‌برداری مبتنی بر تعاون است که در آن بهره‌برداران با کشت یکپارچه و با حفظ مالکیت فردی به تولید و زراعت جمعی می‌پردازند (Arbabi & Ervin, 2016). همچنین، این تعاونی‌ها رهیافت مناسبی برای دستیابی به توسعه اقتصادی و نیز تحقیق عدالت اجتماعی به شمار می‌روند که زمینه را برای بقاء و حتی توسعه و پیشرفت را برای کشاورزان ایجاد می‌کنند (Izadi et al., 2017). تعاونی‌های تولید کشاورزی می‌توانند نقش مهمی در حفظ و ارتقای جایگاه بخش کشاورزی، ایفا کنند. مهم‌ترین اهداف تعاونی‌های تولید کشاورزی در راستای پیشبرد توسعه عبارتند از: همیاری و همکاری متقابل، افزایش بهره‌وری، میزان تولید، بهبود زندگی مادی و معنوی، توسعه کشاورزی پایدار و ایجاد اشتغال است (Ahmad pour et al., 2014). با توجه به این‌که در کشور ما بخش عظیمی از واحدهای بهره‌برداری موجود را نظام‌های خرد و کوچک‌مقیاس تشکیل می‌دهند و همچنین، با توجه به ناکارآمدی نظام‌های تولیدی خرد در ایجاد تحرک و

قیمت ریزمغذی‌ها و داروهای مورد نیاز، بهره‌گیری از نظرات غیرکارشناسی، نوسان قیمت) شده‌اند (Agricultural Jihad of Hamadan Province, 2019). با شناسایی و رفع مسایل و مشکلات این تعاونی‌ها در استان، مسیر توسعه و تقویت آنها هموار شود. ضروری است شرکت‌های تعاونی؛ از ابعاد گوناگون مورد مطالعه و تحقیق قرار گیرند تا نقاط ضعف و مشکلات آنها مشخص و اصلاح شود (Atai & Izadi, 2015).

واژه آسیب‌شناسی در ساده‌ترین عبارت به معنی شناخت آسیب‌های سازمانی است که از حوزه علوم پزشکی اقتباس شده و به معنی هر نوع انحراف از وضعیت سالم می‌باشد؛ آسیب‌شناسی سازمانی هر نوع انحراف از وضعیت سالم و مطلوب تلقی گردیده و عمدتاً "درون‌زا بوده و ریشه و منشأ درون سازمانی دارد. این نوع آسیب ناشی از سوء عملکرد و یا عملکرد غلط دستگاه‌ها و خرده نظام‌های سازمانی می‌باشند (Chitsaz, 2017). بر همین اساس، تحقیق حاضر در پی شناخت دقیق مسایل، مشکلات و چالش‌های پیش‌روی این تعاونی‌ها در استان و اولویت‌بندی مهم‌ترین آسیب‌های آنها در حوزه‌های مختلف کارکردی و مدیریتی می‌باشد تا بر مبنای آن، راهکارهایی برای تقویت این گروه از تعاونی‌ها ارائه شود.

برهمن اساس، در مطالعه‌های متعددی موضوع شناسایی و تحلیل آسیب‌ها و موانع رشد و توسعه نظام‌های تعاونی مورد توجه واقع شده است. این مطالعه‌ها عمدتاً مشکلات مختلف نظام‌های تعاونی را در سطح خرد تحلیل کرده و در مواردی نیز یک واحد تعاونی مورد آسیب‌شناسی قرار گرفته است. با این حال، بررسی دقیق نتایج مطالعات انجام شده می‌تواند نمایانگر تنوعی از آسیب‌ها و موانع پیش‌روی توسعه تعاونی‌ها باشد. بر همین اساس، در این بخش از مقاله، به ارائه یافته‌های برخی از تحقیقات انجام شده این زمینه پرداخته شده است. Emdadi et al. (2019) در مطالعه‌ای با هدف آسیب‌شناسی تعاونی‌های توسعه روستایی به این نتیجه رسیدند عدم وجود کار جمعی و تعاونی در بین اعضا، عدم توانایی در تامین وثیقه مناسب برای اخذ وام، عدم بهره‌گیری و عدم استفاده از فناوری در اداره امور تعاونی

دارند. سرانه مصرف محصولات گوشت مرغ ایران در سال ۱۳۹۷ برابر ۲۸ کیلوگرم و میزان مصرف آن برابر با ۲/۱ میلیون تن بوده است که تا سال ۲۰۲۸ به ۲/۵ میلیون تن افزایش خواهد یافت. ایران در مصرف سرانه در بین کشورهای جهان در رتبه ۱۹ قرار دارد. این گزارش حاکی از اهمیت جایگاه گوشت مرغ در سبد غذایی خانوار ایرانی است. صادرات گوشت مرغ در ایران در سال ۱۳۹۷، حدود ۱۰ هزارتن و واردات آن حدود هزار تن بوده است. همچنین، بر اساس گزارش ۲۰۱۹ فائو، متوسط صادرات گوشت مرغ ایران در سال‌های ۱۸-۲۰۱۶ برابر با ۷۲ هزار تن بوده که ۰/۵ درصد از مجموع صادرات جهان در این سال‌هاست (Online Economy, 2020). به عبارت دیگر با روند فعلی سهم ایران از تولید جهانی گوشت مرغ در سال ۲۰۲۸ تغییر چندانی نسبت به سال ۲۰۱۸ نخواهد داشت و سهم ایران در بازارهای صادراتی مرغ نیز کاهش می‌یابد که قابل تامل می‌باشد؛ همچنین در حال حاضر حدود ۲۵ درصد از کل مرغداری‌های کشور غیرفعال اند (Online Economy, 2020). با توجه به مطالب ذکر شده و همچنین، جایگاهی که تعاونی‌های طیور در تولید بخشی از مواد پروتئینی مورد نیاز جامعه و نیز به لحاظ پرورش طیور، مساله اقتصادی کردن فرآیند تولید در واحدهای مرغداری استان همدان ضروری به نظر می‌رسد. در همدان حدود ۵۳۰ واحد پرورش مرغ گوشتی وجود دارد. ظرفیت تولید این واحدها حدود ۹ و نیم میلیون قطعه در هر دوره است، حال آنکه این واحدها به صورت میانگین سالانه می‌توانند در چهار تا پنج دوره اقدام به جوجه‌ریزی کنند (Agricultural Jihad of Hamadan Province, 2019). علی‌رغم اینکه صنعت مرغداری گوشتی یکی از زیربخش‌های فعال و قابل توجه بخش کشاورزی استان همدان محسوب می‌شود، این واحدها دارای ظرفیت‌های یکسان نیستند و در اندازه‌ها و ظرفیت‌های متفاوت در مناطق مختلف تأسیس شده‌اند. آنها دارای مسایل و مشکلات بسیاری همچون (وضعیت نابسامان توزیع مرغ در استان، خروج مرغ از استان، نحوه کشتار، ایرادات و اشکالات این چرخه معیوب مانند قطعه‌بندی و...، افزایش هزینه تولید، افزایش رانت‌خواران و دلالتان در بخش نهاده‌ها، افزایش

Nemati, (2011) نبود یک برنامه بلندمدت در زمینه اقدامات بازاریابی در زمان تولید محصولات و پس از تولید، وجود عوامل واسطه‌ای و دلالت در هنگام فروش محصول، عدم به‌کارگیری نیروهای متخصص از سوی تعاونی‌ها در مقوله خرید و فروش محصول را به‌عنوان مهم‌ترین تنگناهای تعاونی‌های تولید کشاورزی معرفی نموده‌اند. Eidi and Saadi (2011) و Salehi (2011) بر آسیب‌های مدیریتی تعاونی‌ها اشاره نموده و کمبود مدیران لایق برای اداره امور تعاونی‌ها را از مهم‌ترین آسیب‌های تعاونی‌های تولید عنوان نموده‌اند. برخی دیگر از مطالعات انجام شده در مورد تعاونی‌های کشاورزی، بر اهمیت آسیب‌ها و مشکلات اقتصادی تاکید کرده و به این نتیجه رسیدند که مشکلات مالی، کمبود سرمایه و نقدینگی یکی از عمده‌ترین دلایل رکود فعالیت شرکت-های تعاونی‌ها محسوب می‌شود که آن‌ها را در راه رسیدن به اهداف خود با مشکل مواجه می‌نماید (Unal et al., 2009; UWCC, 2006). مشکلات تعاونی‌ها در بعد ساختاری شامل نامشخص بودن جایگاه حقوقی تعاونی، ضعف قوانین و مقررات نبود نظارت مسئولین اداره تعاون بر فعالیت تعاونی‌ها، عدم آگاهی مسئولین از مشکلات و کمبودهای شرکت تعاونی (عدم اعتماد بین اعضاء و مدیریت شرکت و برخی اختلافات با مؤسسات و نهادهای دولتی و فقدان برنامه جامع و بلندمدت می-باشد که به‌عنوان موانعی در مسیر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی عمل می‌نمایند (Kelt & Zamani, 2011). همانگونه که در ابتدای این بخش گفته شد، مرور و بررسی یافته‌های مطالعات مرتبط با آسیب‌شناسی تعاونی‌ها در استان می‌تواند به درک صحیح‌تری از ماهیت و تنوع آسیب‌ها کمک نماید بر همین اساس، پس از بررسی اجمالی یافته‌های پژوهش‌های پیشین و مصاحبه با گروهی از مدیران و مطلعان این بخش، ابزار تحقیق برای شناسایی و اولویت‌بندی آسیب‌های شرکت-های تعاونی طیور با توجه به وضعیت این تعاونی‌ها در استان همدان تهیه و تنظیم شد. با توجه به تحقیقات انجام شده و بررسی روند توسعه صنعت پرورش طیور، آسیب‌شناسی تعاونی‌های مربوطه بر کسی پوشیده نیست. در استان همدان تعاونی‌های طیور دارای مسایل و مشکلات بسیار می‌باشند و بدون بررسی دقیق این

مهم‌ترین نقاط ضعف بوده است. Zarafshani et al. (2020) در تحقیقی نیز به این نتیجه رسیدند که رانت-بازی در بازار محصولات کشاورزی، ضعف سیاستگذاری-های ملی در خصوص تولیدکنندگان، احتمال عدم همکاری اعضای هیات‌مدیره و دید منفی کارآفرینان نسبت به تعاونی‌ها از مهم‌ترین نقاط ضعف و تهدیدهای تعاونی‌ها بودند. Salahi Isfahani (2018) در مطالعه‌ای که با هدف آسیب‌شناسی تعاونی‌های تولید در راستای توسعه پایدار روستایی شهرستان ساوه در ابعاد اقتصادی و اجتماعی انجام داد به این نتیجه رسید که آسیب‌های جدی تعاونی‌های تولید را تهدید می‌کنند؛ در حیطه اقتصادی و اجتماعی ابعادی همچون درآمد کشاورزان، ارتقاء تولید، آگاهی و اعتماد اجتماعی در معرض آسیب بودند. Danesh Mehr (2018) در تحقیقی با هدف آسیب‌شناسی تعاونی‌های تولید روستایی نشان داد که تعاونی‌های تولید روستایی از آسیب‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی رنج می‌برند که می‌توان آن‌ها را در قالب سه مقوله اصلی فروپاشی سرمایه اجتماعی، شکست سیاست‌های تعاونی و بحران اقتصادی-مدیریتی دسته‌بندی کرد. Arbabi et al., (2016) در مطالعه‌ای با هدف بررسی مشکلات و آسیب-های تعاونی‌های کشاورزی نتایج نشان داد که عدم درک و آشنایی صحیح کشاورزان از تعاونی‌ها، شرایط نامناسب اقتصادی و اجتماعی مهم‌ترین آسیب‌های شناسایی شده بودند. Ali Beigi et al. (2014) در تحقیقی با هدف آسیب‌شناسی شرکت‌های تعاونی محصولات گلخانه‌ای استان کرمانشاه مسایل و مشکلات این تعاونی‌ها را در پنج عامل اقتصادی-اعتباری، منابع انسانی، سیاسی-قانونی، اداری-مدیریتی و فرهنگ کار طبقه‌بندی کردند. نتایج مطالعات صورت گرفته (BabaFini et al., 2013) نشان می‌دهد که موانع و مشکلات ساختاری؛ ناشی از ضعف سیاستگذاری و جذب سرمایه در سطح محلی و منطقه‌ای است، فعالیت‌های کشاورزی و به‌دنبال آن عملکرد تعاونی‌های کشاورزی را محدود می‌کند. نتایج تحقیق Celik et al. (2012) نشان داد که مهم‌ترین مشکلات تعاونی‌ها؛ مشکلات بازاریابی، پایین بودن سطح تحصیلات کشاورزان و کارگران و مشکلات مالی است. مطالعات انجام شده توسط Ghadiri Moghaddam &

مطلع از اعضای هیات مدیره (ترجیحاً رییس) در مورد آسیب‌های تعاونی تجربیات و دیدگاه‌های خود را در مصاحبه تبیین نمودند. برای جمع‌آوری اطلاعات، از پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته استفاده شد. برای تعیین روایی پرسشنامه از نظرات اساتید دانشگاه همدان و کارشناسان اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان همدان استفاده شد. پایایی ابزار تحقیق نیز از طریق پیش‌آزمون محاسبه گردید و با استفاده از آزمون آلفای-کرونباخ در بخش مقیاس اصلی ($\alpha = 0/852$) مورد تأیید قرار گرفت. روش‌ها و تکنیک‌های آماری مورد استفاده در این تحقیق مشتمل بر روش‌های توصیفی و استنباطی بود که در قالب نرم‌افزار آماری SPSS25 مورد استفاده گرفته است.

نتایج و بحث

یافته‌های توصیفی

یافته‌های تحقیق نشان داد، سن اعضای هیئت مدیره بین ۲۸ تا ۶۰ سال متغیر است (میانگین ۴۴/۷۲، انحراف معیار ۱۰/۰۲). از نظر وضعیت سواد، ۹/۳ درصد از پاسخگویان کاردانی، ۳۷ درصد تحصیلات در حد کاردانی، ۴۶/۳ درصد تحصیلات در حد کارشناسی و ۷/۴ درصد تحصیلات در کارشناسی ارشد و بالاتر داشتند. اطلاعات مربوط به رشته تحصیلی نشان می‌دهد، در بین اعضای هیئت‌مدیره تعاونی‌های طیور، بیشترین فراوانی (۴۰/۷ درصد) مربوط به افرادی است که در شاخه نظری مقطع متوسطه (علوم انسانی، علوم تجربی و علوم ریاضی) تحصیل کرده بودند. پس از آن نیز بیشترین فراوانی (۲۴/۱ درصد) مربوط به مدیرانی است که رشته تحصیلی آن‌ها کشاورزی بود. یافته‌های این مطالعه حاکی از آن است که میانگین سابقه اشتغال به کار پاسخگویان در صنعت طیور، در حدود ۱۴ سال بود جدول (۱).

مسایل نمی‌توان راهکارهایی را به منظور توسعه و بهبود آن ارائه داد. در بیشتر مطالعات گذشته، به ابعاد اجتماعی، اقتصادی، انسانی، سیاسی و فرهنگی ایجاد-کننده آسیب پرداخته شده است. مطالعات مرور شده به نوعی از جامعیت لازم برخوردار نیستند. لذا، در این تحقیق علاوه بر موارد مطالعات پیشین به مسایل زیرساختی-نوآوری و مسایل نیز پرداخته شده است. وجه تمایز این تحقیق با مطالعات صورت گرفته از این لحاظ می‌باشد.

مواد روش‌ها

پژوهش حاضر به دلیل ضرورت استفاده از پرسشنامه و مصاحبه حضوری به شیوه پیمایشی انجام شد (Ponto, 2015) و هدف اصلی آن بررسی آسیب‌های تعاونی‌های طیور در استان همدان بود. جامعه آماری این مطالعه را ۵۴ نفر از اعضای هیئت‌مدیره از ۵۴ تعاونی طیور فعال که از بخش‌های مرغداران گوشتی، مرغداران تخم‌گذار، پرورش مرغ مادر و جوجه یکروزه، قطعه‌بندی مرغ که در استان همدان تحت نظارت اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان همدان مشغول به فعالیت بودند؛ تشکیل دادند و به صورت تمام شماری مورد مطالعه قرار گرفتند. تعداد کل تعاونی‌های کشاورزی استان همدان ۲۶۰ تشکیل؛ که از این تعداد ۲۳۰ تعاونی فعال بودند. لازم به ذکر است که از کل تعاونی‌های کشاورزی؛ ۵۴ تعاونی در حوزه تخصصی طیور فعال داشتند. ۳۸ تعاونی مربوط به شهرستان همدان، ۴ تعاونی مربوط به شهرستان ملایر، ۴ تعاونی مربوط به شهرستان کبودرآهنگ، ۳ تعاونی مربوط به شهرستان نهاوند، ۲ تعاونی مربوط به شهرستان تویسرکان و ۲ تعاونی مربوط به شهرستان رزن و مابقی شهرستان‌ها یک تعاونی داشتند (Abbasi, 2017). بنابراین، تحقیق در سطح میدانی به شیوه سرشماری اجرا شد و از هر تعاونی یک فرد مسئول و

جدول ۱ - توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی و حرفه ای اعضای هیات مدیره

متغیر	درصد	فراوانی	ملاحظات
سن	۳۰ سال و کمتر	۴	میانگین: ۴۴/۷۲
	۳۱-۴۵	۲۹	انحراف معیار: ۱۰/۰۲
	۴۶-۵۶	۸	
	۵۷ سال به بالا	۱۳	
میزان تحصیلات	زیر کاردانی	۵	
	کاردانی	۲۰	نما= لیسانس
	کارشناسی	۲۵	
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۴	
سابقه اشتغال به کار دامداری	۱۰ سال و کمتر	۳۰	
	۱۱-۲۰	۱۱	میانگین: ۱۳/۹۸
	۲۱-۳۰	۵	انحراف معیار: ۱۱/۸۴۴
	۳۱ سال به بالا	۸	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

- اولویت‌بندی آسیب‌های تعاونی‌های طیور

در این تحقیق به منظور بررسی مشکلات و آسیب‌های تعاونی‌های طیور در استان همدان از ۵۲ گویه مستخرج از ادبیات نظری پیشین و نظرات ۵۴ نفر متخصص، استفاده شد که در این بخش مورد ارزیابی قرار گرفتند (Abbasi, 2017). همان‌طور که در جدول (۲) مشخص است؛ «فقدان دسترسی به اطلاعات بازار- طیور و سیاست‌های وارداتی دولت» با ضریب‌تغییرات (۸۱۴/۱)، «نبود نظارت مسئولین اداره تعاون بر فعالیت‌های تعاونی‌ها» با ضریب‌تغییرات (۱/۸۲۹) و «نبود- فرهنگ مشارکت و کارجمعی در بین اعضای تعاونی» با ضریب‌تغییرات (۱/۸۹۴) اولویت‌های اول تا سوم مشکلات را به خود اختصاص داده و به‌عنوان مهم‌ترین آسیب‌های تعاونی‌های طیور در استان همدان شناخته شدند. «نبود روحیه کارآفرینی، نوآوری و ریسک‌پذیری در اعضای تعاونی»، «پایین بودن اعتماد به نفس و خود-

باوری در بین اعضاء تعاونی» و «بی‌توجهی به خود مقوله تعاون و تعاونی در برنامه‌های آموزشی» پایین‌ترین اولویت‌ها را به خود اختصاص دادند که بر این اساس، می‌توان گفت این نوع مشکلات، در مقایسه با سایر موارد از اهمیت کمتری برخوردار هستند. بنابراین، نبود دسترسی به اطلاعات به‌ویژه اطلاعات بازارهای فروش و سیاست‌های دولت در زمینه واردات و نیز عدم دسترسی به فناوری‌های پیشرفته از جمله تجارت الکترونیک به- دلیل هزینه‌های سنگین مانع رشد کافی فعالیت‌ها شده و بر کارآیی و بهره‌وری فعالیت‌های تجاری بخش تعاون تاثیر گذاشته است. همچنین، نبود روحیه همکاری و فعالیت‌های مشارکتی و دسته جمعی در تعاونی‌ها و انجام امور تعاونی میان اعضا، شرکا و سازمان‌های ذیربط به کندی روند توسعه تعاونی‌ها و بخش تعاون در استان انجامیده است.

جدول ۲- اولویت‌بندی آسیب‌های تعاونی‌های طیور در استان همدان

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	*میانگین	آسیب‌های تعاونی‌های طیور
۱	۱/۸۱۴	۱/۱۰۲	۲	فقدان دسترسی به اطلاعات بازار طیور و سیاست‌های وارداتی دولت
۲	۱/۸۲۹	۱/۰۹۳	۲	نبود نظارت مسئولین اداره تعاون بر فعالیت‌های تعاونی‌ها
۳	۱/۸۹۴	۱/۱۰۳	۲/۰۹	نبود فرهنگ مشارکت و کار جمعی در بین اعضای تعاونی
۴	۱/۹۶۱	۱/۱۵۲	۲/۲۶	واضح نبودن اساسنامه و قوانین پیچیده و مقررات دست و پا گیر
۵	۲/۰۲۵	۱/۰۱۷	۲/۰۶	نبود ظرفیت‌های مناسب برای صادرات فرآورده‌های دامی
۶	۲/۰۸۰	۰/۸۷۰	۱/۸۱	عدم مسئولیت‌پذیری و بی‌تفاوت بودن اعضا نسبت به مسایل تعاونی
۷	۲/۱۱۲	۰/۷۸۱	۱/۶۵	وجود بیماری‌ها و هزینه بالای دارو و درمان در تعاونی طیور
۸	۲/۱۷۵	۱/۱۰۸	۲/۴۱	عدم اطمینان به آینده بازار و امنیت شغلی در صنعت مرغداری
۹	۲/۲۲۰	۰/۸۳۳	۱/۸۵	وجود واسطه‌ها و دلالان در بازار تهیه علوفه و فروش محصول
۱۰	۲/۲۱۷	۱/۰۶۹	۲/۳۷	کمبود اجرای طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی - کاربردی
۱۱	۲/۲۵	۱/۰۲۱	۲/۳۰	کمبود اعتبارات برای تعاونی‌ها و مشکلات مربوط به دسترسی به آنها
۱۲	۲/۲۵۴	۱/۲۵۵	۲/۸۳	دخالت زیاد دولت در تعاونی‌ها
۱۳	۲/۲۵۶	۰/۷۴۰	۲/۴۱	عدم تطابق اهداف فردی و سازمانی در تعاونی‌ها
۱۴	۲/۲۶۷	۱/۰۷۶	۲/۴۴	عدم حمایت کافی صندوق بیمه از صنعت مرغداری
۱۵	۲/۲۸۳	۱/۰۹۵	۲/۵۰	مشارکت ندادن اعضای تعاونی در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری
۱۶	۲/۳۲۴	۱/۲۶۵	۲/۹۴	نبود واکسیناسیون و عدم رعایت اصول بهداشتی در سالن مرغداری
۱۷	۲/۳۳۷	۰/۹۵۵	۲/۲۶	عدم همکاری بانک‌ها در خصوص تسهیلات تکلیفی در تعاونی‌ها
۱۸	۲/۳۹۴	۰/۹۹۴	۲/۲۶	ضعف اخلاق و رفتار فردی و اجتماعی اعضای تعاونی
۱۹	۲/۴۱۹	۰/۸۳۵	۲/۰۲	نا توانی در فروش محصولات تعاونی به صورت نقدی
۲۰	۲/۴۴۴	۱/۰۸۴	۲/۶۵	ارتباط ضعیف بین تعاونی با بخش علمی جامعه و مسئولان
۲۱	۲/۵۲	۰/۸۲۱	۲/۰۷	عدم بهره‌گیری از نیروی انسانی متخصص
۲۲	۲/۵۴۷	۰/۹۳۰	۲/۳۰	روحیه محافظه‌کاری اعضا در تعاونی
۲۳	۲/۵۷۸	۰/۷۰۲	۱/۸۱	عدم وجود مدیریت صحیح پرورش و کنترل بیماری‌ها در تعاونی‌ها
۲۴	۲/۵۸۰	۱/۰۵۴	۲/۷۲	نداشتن اعتماد به هم در تعاونی‌ها
۲۵	۲/۶۲۹	۰/۹۲۴	۲/۴۳	عدم توانایی تعاونی‌ها در بازپرداخت اعتبارات دریافتی
۲۶	۲/۶۲۹	۰/۹۶۶	۲/۵۴	عدم آرایه آمار و اطلاعات دقیق از فعالیت‌های شرکت تعاونی
۲۷	۲/۶۳۸	۱/۰۲۵	۲/۸۱	فروسلوده و قدیمی بودن تجهیزات و سامانه‌های سرمایشی و گرمایشی
۲۸	۲/۶۹۱	۱/۱۰۸	۲/۴۱	عدم اطمینان به آینده بازار و امنیت شغلی در صنعت مرغداری
۲۹	۲/۶۹۹	۰/۹۰۴	۲/۴۴	آگاهی محدود مسئولین از مشکلات و کمبودهای تعاونی‌ها
۳۰	۲/۷۰۸	۰/۸۷۵	۲/۳۷	ضعف در برخورد با ابهام و شکل‌گیری قضاوت‌ها و داورهای
۳۱	۲/۷۲۱	۰/۹۲۶	۲/۵۲	عدم شناخت مدیران تعاونی از تفاوت‌های فردی اعضا
۳۲	۲/۷۲۱	۰/۹۲۶	۲/۵۲	نبود همدلی در اعضای تعاونی
۳۳	۲/۷۲۶	۱/۱۱۵	۳/۰۴	کیفیت پایین مرغ و تخم مرغ تولیدی
۳۴	۲/۷۶۴	۰/۸۵۰	۲/۳۵	کمبود آموزش‌های تخصصی و ضعف اطلاع‌رسانی
۳۵	۲/۸۱۱	۰/۸۱۱	۲/۲۸	عدم استفاده از نظرات اعضا تعاونی‌ها در تعیین قیمت محصولات
۳۶	۲/۸۱۱	۰/۸۱۱	۲/۲۸	تعدد مراکز تصمیم‌گیری و سیاستگذاری برای تعاونی‌ها
۳۷	۲/۸۳۶	۰/۷۴۴	۲/۱۱	عدم رضامندی افراد از منافع تعاونی
۳۸	۲/۹۰۵	۰/۹۵۰	۲/۷۶	نبود سردخانه برای نگهداری محصول تولیدی مرغداری
۳۹	۲/۹۲۰	۰/۸۶۳	۳/۵۲	کم توجهی به مقوله عدالت در مدیریت تعاونی و دلسردی اعضا
۴۰	۲/۹۸۸	۰/۷۶۳	۲/۲۸	فقدان روحیه آینده‌نگری اعضای تعاونی و عدم اعتقاد به تغییر
۴۱	۲/۹۸۸	۰/۷۷۳	۲/۳۱	کمبود مدیران آگاه و توانمند با مهارت مدیریتی در تعاونی‌ها
۴۲	۳/۰۱۸	۰/۸۵۸	۲/۵۹	عدم توجه به نوآوری و کارآفرینی در تعاونی‌ها
۴۳	۳/۰۳۱	۰/۸۱۸	۲/۴۸	آشنا نبودن مدیران تعاونی با شیوه‌های تبلیغاتی و اصول بازاریابی
۴۴	۳/۰۸۵	۰/۶۵۸	۲/۰۲	اشتغال اعضای تعاونی در جای دیگر و نبود انگیزه کافی برای فعالیت
۴۵	۳/۰۸۹	۰/۷۳۸	۲/۲۸	ناچیز و کم بودن سرمایه اولیه اعضای تعاونی (آورده اعضا)
۴۶	۳/۱۱۸	۰/۸۱۶	۲/۵۶	نا توانی در رقابت با واحدهای بزرگ دامداری
۴۷	۳/۱۳۷	۰/۷۶۰	۲/۳۷	وجود اختلاف نظر و سلیقه در بین اعضا تعاونی
۴۸	۳/۲۲	۰/۷۹۳	۲/۵۶	عدم دسترسی به فناوری‌های پیشرفته مانند تجارت الکترونیک
۴۹	۳/۲۵	۰/۸۰۸	۲/۶۳	سطح پایین سواد و بی‌تجربگی مدیران تعاونی
۵۰	۳/۲۷۹	۰/۷۶۳	۲/۲۸	نبود روحیه کارآفرینی، نوآوری و ریسک‌پذیری در اعضای تعاونی
۵۱	۳/۲۷۹	۰/۷۴۴	۲/۴۴	پایین بودن اعتماد به نفس و خود باوری در بین اعضا تعاونی
۵۲	۳/۳۹۳	۰/۷۸۱	۲/۶۵	بی‌توجهی به خود مقوله تعاون و تعاونی در برنامه‌های آموزشی

*مقیاس: ۱ = خیلی کم ۲ = کم ۳ = متوسط ۴ = زیاد ۵ = خیلی زیاد

گروه‌بندی آسیب‌های تعاونی‌های طیور از دیدگاه اعضاء هیات‌مدیره

به‌منظور دسته‌بندی آسیب‌های تعاونی‌های طیور و تعیین سهم هر یک از عوامل از تحلیل عاملی اکتشافی - استفاده شده است. محاسبات انجام شده نشان می‌دهد که انسجام درونی داده‌ها برای بهره‌گیری از این تکنیک مناسب بوده ($KMO=0/813$) و آماره بارتلت نیز در سطح یک درصد معنی‌دار است. در این بررسی پنج عامل استخراج شد که نتایج آن در جدول (۳) به همراه مقدار ویژه و درصد واریانس مربوطه ارائه شده است. نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد که عامل اول (با مقدار ویژه $10/349$) بیشترین سهم و عامل پنجم (با مقدار ویژه $2/728$) کمترین سهم را در تبیین کل

متغیرها داراست. در مجموع، پنج‌عامل مذکور $63/96$ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌نمایند. برای چرخش عاملی از روش وریماکس استفاده شده که در جدول (۴) نتایج آن آورده شده است.

جدول ۳- عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد

واریانس و درصد واریانس تجمعی

عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	فراوانی تجمعی
عامل اول	۱۰/۳۴۹	۲۶/۰۸	۲۶/۰۸
عامل دوم	۶/۰۲۴	۱۵/۱۸	۴۱/۲۶
عامل سوم	۳/۳۳۳	۸/۳۹	۴۹/۶۵
عامل چهارم	۲/۹۶۲	۷/۴۵	۵۷/۱۰
عامل پنجم	۲/۷۲۸	۶/۸۶	۶۳/۹۶

جدول ۴- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان بارهای عاملی به‌دست آمده از ماتریس چرخش یافته

بار عاملی	متغیرها	آسیب‌ها
۰/۵۲۵	عدم توجه به نوآوری و کارآفرینی در تعاونی‌ها	آسیب‌های زیرساختی - نوآوری
۰/۵۳۹	کیفیت پایین مرغ و تخم مرغ تولیدی	
۰/۵۸۶	عدم ارائه آمار و اطلاعات دقیق از فعالیت‌های شرکت تعاونی به اعضای آن	
۰/۵۹۷	نبود سردخانه برای نگهداری محصول تولیدی مرغداری	
۰/۶۱۱	دخالت زیاد دولت در تعاونی‌ها	
۰/۶۳۶	فقدان روحیه آینده‌نگری اعضای تعاونی و عدم اعتقاد به تغییر و نوگرایی	
۰/۶۵۹	فرسوده و قدیمی بودن تجهیزات و سامانه‌های سرمایشی و گرمایشی در مرغداری	
۰/۶۷۳	جیره‌نویسی غیر استاندارد در مرغداری	
۰/۶۹۸	عدم تطابق اهداف فردی و سازمانی در تعاونی‌ها	
۰/۷۰۰	نبود واکسیناسیون و عدم رعایت اصول بهداشتی در سالن مرغداری	
۰/۴۳۱	وجود واسطه‌ها و دلالان در بازار تهیه علوفه و فروش محصول	اقتصادی-بازاری
۰/۵۰۷	کمبود اعتبارات برای تعاونی‌ها و مشکلات مربوط به دسترسی به آن‌ها	
۰/۵۴۸	فقدان دسترسی به اطلاعات بازار طیور و سیاست‌های وارداتی دولت	
۰/۵۶۸	عدم همکاری بانک‌ها در خصوص تسهیلات تکلیفی در تعاونی‌ها	
۰/۵۸۴	ناچیز و کم بودن سرمایه اولیه اعضای تعاونی (آورده اعضا)	
۰/۶۱۶	عدم دسترسی به فناوری‌های پیشرفته مانند تجارت الکترونیک در صنعت طیور	
۰/۶۶۳	عدم استفاده از نظرات اعضا تعاونی‌ها در تعیین قیمت محصولات دامی	محیط اجتماعی- فرهنگی
۰/۶۸۴	نبود ظرفیت‌های مناسب برای صادرات فرآورده‌های دامی	
۰/۴۴۱	ضعف در برخورد با ابهام و شکل‌گیری قضاوت‌ها و داورها در بین اعضا	
۰/۴۸۴	بی‌توجهی به خود مقوله تعاون و تعاونی در برنامه‌های آموزشی	
۰/۵۰۱	نبود فرهنگ مشارکت و کار جمعی در بین اعضای تعاونی	
۰/۵۲۶	تعدد مراکز تصمیم‌گیری و سیاستگذاری برای تعاونی‌ها	
۰/۶۵۰	ارتباط ضعیف بین تعاونی با بخش علمی جامعه و مسئولان سیاستگذار	
۰/۶۸۹	کمبود آموزش‌های تخصصی و ضعف اطلاع‌رسانی در خصوص تشکیل جلسات مجمع	
۰/۶۹۸	کمبود اجرای طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی- کاربردی در ارتباط با تعاونی‌ها	درون سازمانی
۰/۵۱۸	سطح پایین سواد و بی‌تجربگی مدیران تعاونی	
۰/۵۷۶	عدم توجه به توانمندی سازی اعضا و ظرفیت سازی در تعاونی‌ها	
۰/۵۷۷	نبود هم‌دلی در اعضای تعاونی	
۰/۶۵۳	ضعف اخلاق و رفتار فردی و اجتماعی اعضای تعاونی	
۰/۷۵۲	وجود اختلاف نظر و سلیقه در بین اعضا تعاونی	
۰/۷۷۸	مشارکت ندادن اعضای تعاونی در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری	مدیریتی
۰/۴۵۲	عدم توانایی تعاونی‌ها در بازپرداخت اعتبارات دریافتی	
۰/۵۳۳	آگاهی محدود مسئولین از مشکلات و کمبودهای تعاونی‌ها	
۰/۶۳۵	آشنا نبودن مدیران تعاونی با شیوه‌های تبلیغاتی و اصول بازاریابی	
۰/۶۸۸	عدم آشنایی مدیریت تعاونی با شیوه‌های جدید تولید	
۰/۵۹۹	ناتوانی در فروش محصولات تعاونی به صورت نقدی	
۰/۷۱۷	عدم وجود مدیریت صحیح پرورش و کنترل بیماری‌ها در تعاونی‌ها	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مناسب» یاد شده است. با دقت در نوع متغیرهای تشکیل‌دهنده عامل‌های اول و دوم می‌توان دریافت که اساساً عامل‌های اول و دوم ارتباط نزدیکی با یکدیگر داشته و چه‌بسا توانایی اثرگذاری بر روی یکدیگر را نیز داشته باشند. همان‌گونه که در جدول ۳ مشخص شده است عامل دوم در مقایسه با عامل اول، نقش کمتری در تبیین واریانس متغیرهای مربوط به آسیب‌های تعاونی طیور دارد. این موضوع بیانگر این واقعیت است که اعضا هیئت‌مدیره، تأثیربازدارندگی عامل «اقتصادی-بازاری» را در مقایسه با «آسیب زیرساختی-نوآوری» کمتر دانسته‌اند. در این مورد نتایج به‌دست آمده با نتایج تحقیقات (Salehi, 2011; Bazrafshan & Shahin, 2010; Hazrati et al., 2010) همخوانی دارد.

آسیب‌های محیط اجتماعی - فرهنگی: همان -

گونه که اطلاعات جدول (۳) نشان می‌دهد، مقدار ویژه این عامل برابر با ۴/۵۹ است. درصد واریانس مقدار ویژه این عامل برابر با ۳/۳۳۳ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند و سهم قابل‌توجهی از کل واریانس را به خود اختصاص داده است. نتیجه حاصل از این بخش با مطالعات (Salehi, 2011; Bazrafshan and Shahin, 2010; Nikooee Naeni & Mohammadi, 2011; Brokinz, 2009) هم‌خوانی دارد.

آسیب‌های درون‌سازمانی: دقت در اطلاعات

جدول (۳) نمایانگر این واقعیت است که تأثیر این آسیب در مقایسه با سایر آسیب‌ها کمتر بوده و سهم کمتری از تغییرات واریانس آسیب‌ها توسط این عامل تبیین می‌شود. آسیب‌های فردی و درون‌سازمانی به‌عنوان یکی از مشکلات مرتبط با تعاونی‌های طیور، موضوعی است که در برخی تحقیقات قبلی نظیر تحقیق (Torkaman and Afshar, 2010) نیز به آن اشاره شده است و از این نظر، می‌توان نوعی همخوانی را بین نتایج این تحقیق با تحقیقات مذکور یافت. به‌منظور مقابله با این آسیب؛ (Latifi and Yaghoubi Farani, 2016) در تحقیق خود در بین راهکارهای درون‌سازمانی برای بهبود عملکرد تعاونی‌های طیور، به‌کارگیری افراد تحصیل‌کرده و متخصص در ارکان تعاونی‌ها، برنامه‌ریزی برای متناسب-نمودن تولید تعاونی‌های طیور با نیازهای بازار و مرتبط

همان‌گونه که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، پس از انجام تحلیل‌عاملی، مجموعه‌گویه‌های مربوط به مسایل و مشکلات تعاونی‌های طیور (آسیب‌ها) در پنج دسته عامل خلاصه شد که بر مبنای ماهیت متغیرهای قرار گرفته در هر دسته عوامل، اقدام به نامگذاری عامل‌ها شد. در ادامه، به تشریح آنها پرداخته شده است:

آسیب‌های مرتبط با زیرساختی-نوآوری: مسایل

و مشکلات شرکت‌های تعاونی طیور در استان فقط به مسایل نهادی مربوط نمی‌شود، بلکه نبود زیرساخت‌های لازم در این زمینه نیز بر موجب مشکلات بسیار شده است. دقت در ماهیت متغیرهای تشکیل‌دهنده این آسیب حکایت از وجود مشکلات ساختاری و سازمانی دارد، که می‌توان این عامل را «آسیب‌های زیرساختی-نوآوری» نام نهاد. مقدار ویژه این عامل و نیز میزان سهم آن در تبیین واریانس کل متغیرها (جدول ۳) نشان می‌دهد که در زمینه آسیب‌شناسی تعاونی‌های طیور بیش از هر چیز آسیب‌های مرتبط با عدم برخورداری از زیرساخت نوآورانه نقش دارند. این عامل بیشترین تأثیر را در تبیین واریانس کل متغیرها داشته و در مجموع حدود ۲۶/۰۸ درصد از کل واریانس متغیرها را به خود اختصاص داده است. این نتیجه با یافته‌های تحقیقات (Asadi Borujen, 2008; Pahlavani et al., 2008; Hazrati et al., 2009) مبنی بر نقش تعیین‌کننده ساختار یک تعاونی طیور همخوانی دارد.

حمایت‌های دولت در زمینه‌های نوآوری و کارآفرینی از طریق اجرای طرح‌های نوآورانه و همچنین، توسعه زیرساختها با هدف رشد و توسعه شرکت‌های تعاونی طیور در استان مناسب و کافی نبوده است. بنابراین، تعاونی‌ها با مسایل و مشکلات متعددی روبرو هستند که یکی از مهم‌ترین آسیب‌ها در این زمینه، آسیب زیرساختی-نوآوری است. ایجاد بستر حمایت و تشویق نوآوری در تعاونی‌ها با تأکید بر پرورش ویژگی‌های کارآفرینانه می‌تواند به‌عنوان یک راه حل برای غلبه بر مشکلات توسعه در تعاونی‌ها مورد توجه قرار گیرد.

آسیب‌های اقتصادی-بازاری: آسیب‌های مرتبط با

تعاونی‌های طیور را باید در اقتصاد و بازار جستجو نمود. باتوجه به ماهیت متغیرهای تشکیل‌دهنده این عامل، از این عامل با عنوان «فقدان محیط اقتصادی-بازاری

بودن رشته تحصیلی مدیرعامل با موضوع فعالیت تعاونی را حایز اهمیت دانستند.

آسیب‌های مدیریتی: ضعف مدیریت تعاونی به دلیل عدم آموزش کافی در زمینه فعالیت‌های تولیدی برای رقابتی کردن تولیدات سبب کندی رشد تعاونی‌های استان شده است. دقت در ماهیت متغیرهای تشکیل دهنده این عامل، حکایت از وجود مشکلات مدیریتی در تعاونی‌های طیور است، که بر همین اساس عامل اول را می‌توان «آسیب‌های مدیریتی» نام نهاد. مقدار ویژه این عامل برابر با $2/728$ می‌باشد و بر اساس جدول (۳)، $6/86$ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داده است. محققانی همچون (Torkaman & Afshar, 2010; Salehi, 2011; Eidi & Saadi, 2011) نیز در مطالعات خود به نتایج مشابهی دست یافتند. در همین راستا، (Latifi & Yaghoubi Farani, 2016) در تحقیقی خود بر مدیریت نوسان قیمت نهاده‌ها، حذف بروکراسی و همکاری دستگاه‌های دولتی در ارائه خدمات به تعاونی‌ها، تقویت اتحادیه‌های تعاونی طیور و دادن اختیارات لازم به آنها و واگذاری واردات نهاده‌ها به اتحادیه‌های مرغداران و حمایت مالی دولت از آنها را جزء اقدامات برون‌سازمانی مدیریتی مهم برای حمایت از تعاونی‌های مرغداران دانسته‌اند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تعاونی‌ها از جمله کارآمدترین الگوهای تولیدی در بخش کشاورزی هستند که تعداد قابل توجهی از بهره برداران در نقاط مختلف کشور در آن فعالیت می‌کنند. بدیهی است بررسی و تحلیل مشکلات این تعاونی‌ها، می‌تواند منجر به ارتقاء سطح کمی و کیفی تولیدات بهره‌برداران خرده‌پا شود. با توجه به جایگاه ایران در تولیدسالانه گوشت مرغ در بین کشورهای جهان و کشورهای آسیایی، برای تامین بازار داخل، حفظ جایگاه در بازار بین‌الملل و افزایش توان صادراتی ضرورت دارد، افزایش بهره‌وری و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های تولیدی در این محصول باید موردتوجه قرار گیرد که توسعه واحدهای پرورش طیور به صورت بهره‌گیری از صرفه‌های ناشی از مقیاس در این صنعت، امکان‌پذیر است و می‌توان این واحدها را از طریق متشکل نمودن در قالب تعاونی فعال نمود. به منظور دستیابی به هرگونه

برنامه برای توسعه و تقویت تعاونی‌های کشاورزی به‌طور اعم و طیور به‌طور اخص، نیازمند شناخت دقیق مسایل، مشکلات و آسیب‌های پیش‌روی آنها است. نتایج این تحقیق نشان داد که بخشی از مشکلات تعاونی‌ها را می‌توان به ساختار تعاونی‌ها، محیط پیرامون آنها و ویژگی‌های و شایستگی‌های ارکان آن مانند اعضاء هیئت‌مدیره نسبت داد. از سوی دیگر، نتایج حاصل از تحلیل‌عاملی آسیب‌ها گویای آن است که مسایل و مشکلات تعاونی‌های طیور را می‌توان در پنج‌دسته کلی شامل «آسیب زیرساختی-نوآوری»، «آسیب اقتصادی-بازاری»، «آسیب مدیریتی»، «آسیب درون‌سازمانی» و «آسیب محیط اجتماعی- فرهنگی» تقسیم بندی نمود. بر مبنای نتایج، می‌توان به چند نتیجه‌گیری اساسی دست یافت. تعاونی‌های طیور بیش از هر چیز با «آسیب‌های زیرساختی-نوآوری» مواجه‌اند. این نتیجه با یافته‌های تحقیقات پیشین (Asadi Borujen, 2008; Pahlavani et al., 2008; Hazrati et al., 2009) همخوانی دارد. به منظور مقابله با این آسیب‌ها پیشنهاد می‌شود:

- فراهم نمودن زیرساخت‌های اعتباری مانند اعطای تسهیلاتی توسط دولت همچون وام‌هایی کم‌بهره برای تعاونی‌های طیور در سطح استان؛

- احداث مکان‌ها و یا کشتارگاه‌هایی بهداشتی با دارا بودن کلیه امکانات و تجهیزات برای تولیدکنندگان طیور استان با ارائه خدمات مناسب و ارزان؛

- تقویت زیربنای تامین نهاده‌های پرورش طیور در استان از طریق طرح‌های فقرزدایی و حمایتی؛

- حمایت ویژه از طرح‌های نوآوری و فناوری محور در راستای توسعه تعاونی‌های طیور استان در مراکز نوآوری و پارک علم و فناوری استان؛

- بهره‌گیری از کارآفرینان و نوآوران صنعت طیور در استان (دارای قابلیت‌ها و ویژگی‌هایی نظیر تقویت نگرش‌های مثبت مانند اعتمادبه‌نفس و موفقیت‌طلبی، روحیه خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی).

دومین آسیب پیش‌روی تعاونی‌ها «آسیب‌های اقتصادی-بازاری» بودند که تعاونی‌های کشاورزی در سراسر جهان با آن مواجه‌اند. این تعاونی‌ها، نیاز به سرمایه‌گذاری زیادی در تجهیزات و ماشین‌آلات دارند. نتایج به‌دست آمده با نتایج تحقیقات پیشین (Salehi,

تصمیمات و فعالیت‌ها به دوش مدیرعامل می‌افتد. به منظور مقابله با این آسیب پیشنهاد می‌شود:

-ارتباطات و تعاملات اجتماعی بهتر بین تعاونی‌های طیور استان؛

-مشارکت فعال اعضای تعاونی‌ها استان و نظرخواهی از آنها در تصمیم‌گیری؛

-تقویت روحیه همکاری که موجب مشارکت در کلیه فعالیت‌های تعاونی در استان از جمله بازاریابی و ارتقاء دانش کاری (افزایش رغبت اعضا برای برانگیختن مدیریت در مورد توسعه منابع انسانی می‌شود که این پیشنهاد با توصیه‌های Karami & Agahi, (2012) همخوانی دارد.

چهارمین آسیب مربوط به «مشکلات درون سازمانی» در تعاونی است. با توجه به این که اعضای تعاونی جزء ارکان اصلی آن محسوب می‌شوند و نقش کلیدی در موفقیت این نهاد اجتماعی دارند. بنابراین، می‌بایست در گزینش و انتخاب اعضای تعاونی، قوانین و رویه‌هایی منطقی حاکم باشد تا از این طریق از ورود افراد نالایق و ناکارآمد جلوگیری شود. این نتیجه با نتایج پیشین (Torkaman & Afshar, 2010) همخوانی دارد. در این راستا پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

-بهبود شایستگی‌های حرفه‌ای اعضای تعاونی‌ها در استان (زمینه‌ساز رشد و شکوفایی این نظام بهره‌برداری)؛
-آموزش اعضای تعاونی‌های طیور استان در حوزه‌های مختلف مانند واکسیناسیون، مدیریت عوامل محیطی جایگاه پرورش و بهبود دسترسی به کانال‌های اطلاعاتی و ارتباطی با پیشنهادها ارائه شده از سوی Alipoor et al. (2012) همخوانی دارد.

بهبود فرآیندهای درون سازمانی تعاونی‌ها برای تسهیل ارتباطات و تعاملات؛

پنجمین آسیب با توجه به متغیرهای تشکیل‌دهنده آن تحت‌عنوان «آسیب‌های مدیریتی» نام گرفته است این نتیجه با نتایج پیشین (Torkaman & Afshar, 2010; Salehi, 2011; Eidi & Saadi, 2011) همخوانی دارد.

چنانچه گفته شد نزدیک به ۴۷ درصد از مدیران تعاونی طیور در استان دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند. اما هنوز بیش از ۲۰ درصد از آنها از افراد با

2011; Bazrafshan & Shahin, 2010; Hazrati et al., (2010) همخوانی دارد.

به‌منظور مقابله با این آسیب موارد زیر توصیه می‌شود:

-افزایش قابلیت رقابت تعاونی‌های طیور استان با سایر موسسات تجاری؛

-بیمه نمودن شرکت‌های تعاونی طیور استان از طریق وزارت تعاون (کاهش ریسک فعالیت در بخش طیور و آسودگی خاطر و امنیت روانی را برای اعضای تعاونی)؛

-درنظرگرفتن مسایل اقتصادی از جمله کاهش حق بیمه، استفاده از مشوق‌های اقتصادی و جوایز نقدی برای جذب بیمه‌گذاران و افزایش عملکرد اقتصادی کارگزاران خصوصی استان که با پیشنهادها Nooripour et al., (2017) همخوانی دارد.

- توجه به بازاریابی طیور و سازمان‌هایی مانند بانک کشاورزی و توسعه تعاون در امر بیمه و دیگر تسهیلات تعاونی‌های طیور استان را زیر چتر حمایت خود قرار دهند؛

-کنترل بازار سیاه دلان و واسطه‌گرها توسط ناظران اقتصادی استان و استفاده از پلتفرم‌های جدید مزعه تا سفره و اصلاح زنجیره تامین و ارزش صنعت طیور.

سومین آسیب مربوط به «محیط اجتماعی- فرهنگی» است. چنانکه مالکیت و ساختار تعاونی از پشتوانه و حمایت فرهنگ تعاون برخوردار نباشد، در معرض خطر جدی است. با توجه به نتایج این تحقیق، بخش قابل‌توجهی از این سازه را «عدم بهره‌گیری از مشارکت و نظر اعضا در تصمیم‌گیری‌ها» تشکیل داده است. نتیجه حاصل از این بخش با مطالعات پیشین (Salehi, 2011; Bazrafshan and Shahin, 2010;) Nikooee Naeeni & Mohammadi, 2011; Brokinz, 2012; Karami & Agahi, 2009) همخوانی دارد. از آنجا که اکثر اعضاء شرکت تعاونی را از آن خود نمی‌دانند و آن را یک موسسه دولتی که موظف بر تأمین نیازهای آنان است؛ می‌پندارند. لذا مشارکت‌موتوری در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های تعاونی ندارند. این در حالی است که تعاونی برای رشد و توسعه نیاز به همفکری کامل اعضا دارد. اما به‌دلیل ضعف فرهنگی تعاون بار اصلی

جذب نیروهای جوان و تحصیل کرده در تعاونی‌های طیور استان؛

-تغییر هر ۴ سال یکبار مدیران تعاونیهای طیور استان که با پیشنهاد Najafi et al. (2019) همخوانی دارد.

-برگزاری سالانه دوره‌های آموزشی متنوع از سوی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سطح استان به منظور ارتقاء آگاهی و دانش اعضای تعاونی شده که به موجب آن سبب افزایش مشارکت اجتماعی و در نتیجه، تعامل و همکاری می‌شود که با پیشنهاد ارایه شده از سوی Alibeigi & Jafari Nai, (2012) همخوانی دارد.

-حمایت و هدایت تعاونی‌های کشاورزی فعال در زیربخش طیور در استان با ارایه دوره‌هایی مانند آموزش خدمات فنی، بازاریابی، مدیریت، حسابداری و غیره؛
-گذراندن دوره‌های آموزشی کاربردی جهت آشنایی مدیران تعاونیهای استان با الگوهای هدایت و رهبری و شیوه‌های مدیریتی به منظور بهبود عملکرد و مهارت‌های مدیریتی.

سیاسگزاری

بدین‌وسیله نویسندگان از اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان همدان بخاطر حمایت از طرح پژوهشی با کد ۵۰۴۸؛ که این مقاله مستخرج از آن است، بخاطر حمایت مالی و اداری تشکر و قدردانی می‌کنند.

تحصیلات پایین‌تر تشکیل می‌دهند. شاید بتوان ریشه این مشکل را در انتخاب هیات مدیره از بین اعضای که سطح تحصیلات پایین‌تر دارند جستجو کرد. چنین افرادی شاید از بصیرت و شایستگی و تجربه فنی خوب برخوردار باشند، ولی برای انتخاب به‌عنوان مدیر باید سطح تحصیلات مکفی و توانمندی‌های مدیریتی لازم را داشته باشند. در واقع، انتخاب هیات‌مدیره از بین اعضای با تجربه پایین مدیریتی قدرت اخذ تصمیمات صحیح و انجام اقدامات قاطعانه و قدرت ریسک را در این شرکت‌ها کاهش می‌دهد و مانع از رقابت اقتصادی این سازمان‌ها با سایر بنگاه‌های اقتصادی می‌شود (Mahdian et al., 2017). به‌منظور غلبه بر این مشکل پیشنهاد می‌شود اقدامات زیر صورت گیرد: بهره‌گیری از مدیران کاربلد و استفاده از تجربه مدیریتی استان موجب تقویت مهارت‌های سه‌گانه در مدیران شده و علاوه بر توانمندسازی آنها در برابر مشکلات موجب ایجاد انگیزه در اعضا شده و می‌تواند در پیشبرد اهداف تعاونی راهنما باشد که با پیشنهاد Mahdian et al. (2017) همخوانی دارد.

-تدوین برنامه‌های آموزشی مرتبط با توانمندسازی مدیران فعلی استان در کوتاه مدت؛

-اتخاذ سیاست‌های کاربردی برای ایجاد گرایش و

REFERENCES

1. Abbasi, R. (2017). *230 organizations and cooperatives are active in Hamedan province*. Tasnim News Agency. Available on: www. Tasnim.com. (In Farsi).
2. Ahmadpour, A., Mokhtari, V. & Poursaeed, A.R. (2014). Identifying the factors affecting the success of agricultural production cooperatives Dastan Ilam, *Quarterly Journal of Village and Development*, 17(3), 105-122. (In Farsi).
3. Ali Beigi, A. & Jafarinia, M. (2012). The effect of production cooperatives on the amount of social capital: A study of poultry cooperatives in Kermanshah. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 2-43(3), 472-461. (In Farsi).
4. Ali Beigi, A., Gravandi, SH., & Athari, Z. (2014). Pathology of greenhouse products cooperatives in Kermanshah province, *Rural and Development Quarterly*, 17(2), 1-19. (In Farsi).
5. Arbabi, F., Arvin, P. & Arbabi, M. (2016). Investigation of problems and damages of agricultural cooperatives with emphasis on the situation of agricultural cooperatives in North Khorasan province. *4th National Conference of Agricultural Student Scientific Associations, Natural Resources, and the Environment, University College of Agriculture and Natural Resources, Karaj, Iran*. (In Farsi).
6. Arbabi, F. & Arvin, P. (2016). A Study of the Problems and Damages of Agricultural Cooperatives with Emphasis on the Status of Agricultural Cooperatives in North Khorasan Province, *Journal of Agriculture and Sustainable Development*, 65 (August and September, 2016), 20-26. (In Farsi).
7. Asadi Borujen, A. (2008). Investigating the causes and factors of success and failure of cooperatives in Chaharmahal and Bakhtiari province, *Research portfolio of the Ministry of Cooperatives 2007*, Tehran: Optimistic. (In Farsi).

8. Ataei, P. & Izadi, N. (2015). Structures affecting the loss of rural cooperatives (Case study: Amirkabir rural cooperative in Fars province). *Iranian Journal of Agricultural Extension and Education Sciences*, 11(1), 181-196. (In Farsi).
9. Babaei Fini, A., Rahmani, B. & Hazrati, M. (2013). Analysis of effective strategies on the development of agricultural cooperatives in the rural economy (Case study: Khodabandeh city). *Quarterly Journal of Geographical Studies of Arid Areas*, 3 (11): 113-132. (In Farsi).
10. Bazrafshan, J. & Shahin, H. (2010). Pathology of Rural Production Cooperatives in Iran. *Proceedings of the Fourth Congress of Geographers of the Islamic World*, University of Sistan & Balouchestan, Zahedan, Iran. (In Farsi).
11. Celik. A., Metin I., & Celik. M, (2012). Taking a photo of Turkish fishery sector: a SWOT analysis. *Social and Behavioral Sciences*, 58, 1515-1524.
12. Central Organization of Rural Cooperatives of Iran, (2018). *Agricultural cooperatives*. Available on: www.Corc.ir. (In Farsi).
13. Chit Saz, M. (2017). *Organizational pathology*. Available at: www.Clinicsazmani.com/ (In Farsi).
14. Danesh Mehr, H. (2018). Pathology of Rural Production Cooperatives and Presenting Practical Solutions to Promote Their Role in the Development of Local Communities (Case Study of Rural Production Cooperatives in Kurdistan Province. *Research Project of Kurdistan University*. (In Farsi).
15. Eidi, S. & Saadi, H. (2011). Factors Affecting the Success of Cooperatives in Chaharmahal and Bakhtiari Province, *Proceedings of the Second National Conference on Sustainable Rural Development*, BuAliSina University, July 15 and 16, Hamadan. (In Farsi).
16. Emdadi. A., Mahboubi. M.R. & Abdullah Zadeh, Gh. (2018). Pathology of rural development cooperatives to develop entrepreneurial development strategies. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 5(1), 61-76, (In Farsi).
17. Ghadiri Moghaddam, A. & Nemati, A. (2011). Prioritization of bottlenecks in the development of agricultural production cooperatives in Mashhad with emphasis on marketing system (application of entropy criterion), *Journal of Agricultural Economics and Development (Agricultural Sciences and Industries)*, 25(1), 76-84. (In Farsi).
18. Hazrati, M., Majidi, B. & Rahmani, B. (2010). Identifying the effective factors on the success of agricultural cooperatives in the development of rural economy in the central part of Khodabandeh city, *Cooperative Quarterly*, 21(3), 89-109. (In Farsi).
19. Heydari Saraban. A. (2012). Investigating the effective factors on the success of rural production cooperatives (Case study: Parsabad city). *Quarterly Journal of New Attitudes in Human Geography*, 4 (4): 151-165. (In Farsi).
20. Iran Cooperative Chamber. (2017). *Meat Poultry Cooperatives*. Iran Cooperative Chamber news site. Available at [https:// conews.ir/](https://conews.ir/). (In Farsi).
21. IRNA, (2019). *Assignment of 921 agricultural cooperatives during three years*. News Agency of the Islamic Republic of Iran. Available on: [https:// irna.ir](https://irna.ir). (In Farsi).
22. Izadi, B., Rezaei Moghadam, K. & Behrozeh, S. (2016). Investigating the activities of agricultural production cooperatives in Kharameh city and members' participation in them, *Journal of Cooperatives and Agriculture*, 5(18), 83-59. (In Farsi).
23. Agricultural Jihad of Hamadan Province (2019). *Hamedan poultry industry confusion in the face of problems*. Sepehr Gharb, available on the website: <https://www.sepehrgharb.ir>. (In Farsi).
24. Karami, Sh. & Agahi, H. (2013). Analysis of the effect of socio-cultural factors on the success of off-season production cooperatives in Kermanshah province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 44(2), 269-259. (In Farsi).
25. Khelt, A. & Zamani, GH. (2011). Pathology of Presyton Watershed Cooperative Activities Using SWOT Analysis, *2nd National Conference on Sustainable Rural Development*, July 2011, Bu Ali Sina University. (In Farsi).
26. Khosravi Pour, B., Brothers, M., Ghanian, M., Monfared, N. & Goodarzi, Z. (2011), A Study of the Necessity and Characteristics of an Entrepreneurial Agricultural Cooperative, *Journal of Labor and Society*, 135, 54-46. (In Farsi).
27. Latifi, S. & Yaghoubi Farani, H. (2016). Identification and ranking of empowerment strategies for poultry cooperatives in Hamadan province using multi-criteria decision-making techniques (MADM), *Journal of Agricultural Economics and Development*, 30(3): 160-172. (In Farsi).
28. Mehdian, Sh., Amini, A.M., & Yousefi, A. (2016). Evaluation of managerial factors affecting the success rate of rural production cooperatives in Chaharmahal and Bakhtiari province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 2-47(2), 323-313. (In Farsi).

29. Mozaffari, M.M. (2015). Investigating the economic efficiency of agricultural cooperatives in Buin Zahra city and prioritizing the problems facing them in the management process and marketing system, *Quarterly Journal of Rural Development Strategies*, 2(4), 382-364. (In Farsi).
30. Najafi, M., Nouri, H., & Ameni, A. M. (2019). Assessing the Role of Management in Performance of Rural Production Cooperatives:(A Case Study of Isfahan Province). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 50(3), 531-548. (In Farsi).
31. Nikooee Naeeni, A. & Mohammadi, A. (2011). Investigating the participation of members and its effect on the success of rural cooperatives in Isfahan, *Cooperative Social Quarterly*, 22 (8): 53-37. (In Farsi).
32. Noorpour. M., Abdullahi, Kh., & Maliki, R. (2015). Comparison of the performance of private insurance agents of agricultural products and production cooperatives using CSM and SERVQUAL methods studied: Shiraz city. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 2-47(4), 850-839. (In Farsi).
33. Online Economy, (2020). *Overview of the situation of chicken meat market in Iran and the world*, available on: [https://www. Eghtesadonline.com/n/2EN9](https://www.Eghtesadonline.com/n/2EN9). (In Farsi).
34. Pahlavani, M., Karim, M.H., & Ghorbani, H. (2008). Survey and Survey on Problems and Capabilities of Cooperative Sector in Sistan and Baluchestan Province. *Rural and Development Quarterly*, 11(1), 110-129. (In Farsi).
35. Ponto, J. (2015). Understanding and evaluating survey research. *Journal of the Advanced Practitioner in Oncology*, 6(2), 168-171.
36. Salehi Isfahani, G. (2018). Pathology of production cooperatives for sustainable rural development Case study: Saveh production cooperatives, *Iranian Geographical Association Quarterly*, 16(58), 64-81. (In Farsi).
37. Salehi, S. (2011). Environmental behaviors, environmental knowledge, and education. *Journal of Educational Sciences*, 18 (2): 201-226. (In Farsi).
38. Savari, M., Durrani, M. & Shaban Ali Fami, H. (2015). Analysis of the role of agricultural production cooperatives in achieving sustainable development in the agricultural sector, *Journal of Cooperatives and Agriculture*, 4(13), 138-119. (In Farsi).
39. Torkaman, M. & Afshar, M. (2010). Investigating the strengths and weaknesses of managers and ways to improve management skills in active employment-generating cooperatives in Hamadan province. *Cooperative Quarterly*, 21(2): 111-127. (In Farsi).
40. Unal, V. U., Guclusoy, H., and Franquesa, R. (2009). A comparative study of success and failure of fishery cooperatives in the Aegean, Turkey. *Journal of Applied Ichthyology*, 25: 349-400.
41. UWCC, (2006). *Farmers' Cooperative and the City of Keota, Iowa: A Case Study*. University of Wisconsin. Center for cooperative. Available: <http://www.uwcc.wisc.edu/info/fra/keota.html>.